

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput II. Mendacium omne est intrinsecè malum, nulloque omninò casu
licitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

monium periclitatur quis de capite, falsus testis debet, etiam sub proprii capitis periculo, illud retractare, quamvis spes affulget, quod per hoc possit innocenti prodesse. Quia unusquisque tenetur damnum, inique à se alteri paratum, ab eo avertere, cum pari suo damno. Nec potest vitæ suæ conservationem præponere conservationi vitæ alterius, nisi in pari causa innocentia.

CAPUT II.

Mendacium omne est intrinsecè malum, nulloque omnino casu licitum.

Mendacium definitur loquutio contra mentem: sed quia aliis etiam signis, quam verbis, potest quispiam mentiri, generalius definitur potest, internorum per externa significatio contra mentem, sive contra id quod interius est in mente. Quia, ut Augustinus ait l. de mendacio c. 3. *ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel aliis quibuslibet significationibus enuntiat.* Unde etiam dicitur duplex cor esse mentiens, id est duplex cogitatio; una ejus rei, quam veram esse scit, vel putat, & non profert. Altera ejus rei, quam pro illa profert, sciens esse falsam, vel putans. Ex quo fit ut possit falsum dicere non mentiens, si putat ita esse ut dicit, quamvis non ita sit, & possit verum dicere mentiens, si putat falsum esse quod enuntiat, quamvis reverà ita sit. Ex animi enim sui sententia, non ex ipsarum rerum veritate & falsitate, mentiens aut non mentiens judicandus est.

Hinc mendacium non tam opponitur veritati rerum, quam veritati, quæ est virtus inclinans ad rectum usum signorum, quibus manifestamus mentem nostram, ut scilicet in signis illis semper sit veritas saltem existimata, id est conformitas cum eo quod mente existimamus ita esse. Videri potest S. Thomas q. 109. ubi docet veracitatem esse virtutem pertinentem ad justitiam, quia est virtus ad alterum, ponens quamdam æqualitatem seu conformitatem eorum quæ alteri significantur, cum iis quæ habentur in mente, æqualitatemque illam considerans velut alteri moraliter saltem debitam debito fundato in ipsa natura hominis, in quantum animal sociale est. Societas quippe hominum consistere non potest, nisi homines sibi invicem credant dum suam sibi mentem mutuò manifestant; non crederent autem, nisi alter alterum crederet veracem, ut S. Doctor ait q. 110. a. 3. ad 1.

Porro officium veracitatis est 1. intus amare veritatem in dictis & factis. 2. ex illo amore sollicitè cavere ne quid dicatur aut significetur contra mentem. 3. rei veritatem diligenter inquirere. 4. cavere, ne per ignorantiam, passionem, aut præcipitationem aliquid dicatur vel fiat in præjudicium veritatis. 5. aliis fideliter manifestare animi sui sensum, dum id ratio & circumstantiæ postulant. 6. promissa fideliter adimplere.

Atque ex his innoscit malicia seu inordinatio mendacii, sive omne mendacium esse in-

trinsecè malum, & nullo casu licitum. Quia, ut S. Thomas q. 110. a. 7. ait: *illud quod est secundum se malum ex genere, nullo modo potest esse bonum & licitum: quia ad hoc quod aliquid sit bonum, requiritur quod omnia rectè concurrant (bonum enim ex integra causa, malum autem ex singulis defectibus, ut D. Dionysius dicit 4. cap. de divin. nomin.) mendacium autem est malum ex genere: est enim actus cadens super indebitam materiam. Cum enim voces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale est & indebitum, quod aliquis voce significet id quod non habet in mente. Unde Philosophus dicit in 4. Ethic. quod mendacium est per se peccatum, & fugiendum; verum autem est bonum & laudabile. Unde omne mendacium est peccatum, sicut etiam Augustinus asserit in lib. contra mendacium, sicut & in lib. de mendacio, & Enchirid. c. 22. ubi sic: *Omne mendacium idèò dicendum est esse peccatum, quia homo non solum quando scit ipse quod verum sit, sed etiam si quando errat & fallitur sicut homo, hoc debet loqui quod animo gerit, sive illud verum sit, sive putetur & non sit. Omnis autem qui mentitur, contra id quod animo suo sentit loquitur, voluntate fallendi. Et utique verba propterea sunt instituta, non per quæ se homines invicem fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis ergo ut ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Nec idèò ullum mendacium putandum est non esse peccatum, quia possumus aliquando alicui prodesse mentiendo. Possumus enim & furando, si pauper, cui palam datur, sentit commodum, & dives, cui clam tollitur, non sentit incommodum.... Possumus & adulterando, si aliqua, nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moritura, & si vixerit, pœnente purganda. Nec idèò peccatum negabitur tale adulterium, nec furtum.**

Et rursus ibidem: *Non idèò mendacium potest aliquando laudari, quia nonnunquam pro salute quorundam mentimur. Peccatum ergo est, sed veniale, quod benevolentia excusat, & fallacia damnat.* Et in l. contra mendacium c. 18. docet, nec pro vita sua, vel alterius, servanda licitum esse mentiri. Quod & Alexander III. definivit cap. super eo de uxoribus, dicens, quod *Scriptura sacra prohibet pro alterius vita mentiri.* Imò nec pro æterna alicujus salute procuranda id licitum esse, Augustinus ibidem docet cap. 20. Ad detegendos verò hæreticos se hæreticum mentiri, vel simulare, grave peccatum esse, pluribus ostendit ibidem cap. 6. & 7. est enim fidem Catholicam, ipsum proinde Christum, ore negare. Unde cum Priscilianistæ modis omnibus hæresim suam occultarent, idèòque quibusdam Catholicis videretur sibi licitum, se Priscilianistas simulare, ad arcana ipsorum detegenda, S. Augustinus id prorsus illicitum esse ibi demonstrat: non enim fallaciæ & dolo, sed veritate sunt cavenda, veritate detegenda, veritate convincenda mendacia & er-

rores. Ad quod utinam attendissent Duacena fallaciae artifices!

- I1** Præter rationem n. 9. allatam, hæc insuper ratione Augustinus c. 15. probat mendacium omnino esse peccatum, quia est contra legem æternam. *Dicitur enim Deo, lex tua veritas. Quod autem est contra legem Dei, justum esse non potest, & per consequens nec illud quod est contra veritatem. Quis autem dubitet contra veritatem esse omnino mendacium? Nullum ergo potest esse justum mendacium. Item, cui non clareat ex veritate esse omnino quod justum est? Clamat autem Joannes 1. epist. c. 2. „ Omne mendacium non est ex veritate. „ Omne ergo mendacium non est justum. Non est ergo verum, aliquando esse mentendum.*
- I2** Deinde cap. 18. id probat ex duplici absurdo, quod sequeretur, si liceret ex causa mentiti. Primum est, quia si concesserimus pro aliqua causa, ut pro salute corporali alicujus, esse mentendum, ut paulatim minutatimque succrescit hoc malum, & brevibus accessibus ad tantum acervum mendaciorum sceleratorum sensim subintrando perducitur, ut nunquam possit penitus inveniri, ubi tanta pesti per minima adduamenta ad immensum convalescenti, possit obstiti. Secundum est, quod si quando licitum esse posset mendacium, ob bonam causam, idem pari ratione dici posset de furto & adulterio, ut supra n. 9. Augustinus ostendit.
- I3** Christi ergo fideles à Concionatoribus & Confessariis plurimum deterrendi sunt à mendaciis. 1.º quia plurimum displicent Deo, qui est Veritas æterna: scriptum est enim Prov. 12. *Abominatio est Domino labia mendacia.* 2.º propter inconvenientiam magna, ex mendaciis consecutaria; per ea namque destruitur humana societas & conversatio, dum destruitur humana fides, quam alter alteri debet. Eâ verò destructâ oriuntur altercationes multæ, suspensiones, & alia mala multa. 3.º propter infamiam, quam patiuntur mendaces: Nam, ut scriptum est Eccli. 20. *opprobrium nequam in homine mendacium. . . . .* Potior sur, quam assiduitas viri mendacis. *Perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: & confusio eorum cum ipsis sine intermissione.* 4.º propter difficultatem magnam liberandi se à prava mentiendi consuetudine, in quam facile dilabuntur, qui mendacia parvifaciunt. Et ideò Catechismus Romanus hic dicit, *quod ferè insanabilis est is animi morbus.* 5.º propter bona quibus privat mentiendi consuetudo. Valdè enim amabilis est Deo & hominibus veracitas, in tantum, ut à Spiritu sancto inter prædestinationis signa Pl. 14. reponatur: ibi namque Psalmistâ interrogante: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Spiritus sanctus responderet: Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolium in lingua sua.*
- I4** Propterea etiam fideles deterrendi sunt à simulatione, per quam aliud factis significatur, quam in mente habeatur: quia, ut S. Tho-

mas ait q. III. a. 1. *sicut veritati opponitur, quod aliquis per verba exteriora aliud significet quam habet apud se (quod ad mendacium pertinet) ita etiam opponitur veritati, quod aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum, aliquid significaret contrarium ejus quod in eo est; quod proprie simulatio dicitur, estque verum mendacium, ut constat ex dictis n. 6. Deterrendi quoque sunt à restrictionibus mentalibus, quas etiam vera esse mendacia constat ex dictis ad secundum præceptum.*

Quid ergo (inquires) ad exempla quæ proferuntur ex Scriptura? Quæstio namque de mendacio facile solvitur, si sola præcepta intueamur (inquit Augustinus q. 68. super Levit.) *Nam quid isto præcepto absolutius, non mentiamini? Sed exempla faciunt difficultatem. Mentita sunt obstetricæ Egyptiæ, & bona illis Deus retribuit. Mentia est Raab pro exploratoribus terra, & ideò liberata est. Sed & Sara Angelis mentita est Genes. 18. Jacob Patriarcha patri mentitus videtur Genes. 27. David 1. Reg. 20. & 21. Eliaus 4. Reg. 6. Angelus Tob. 5. Judith 5. Michæas c. 2. Quid ad hæc Augustinus?*

Respondet 1.º peccasse mulieres illas, nec ideò à Deo remunerationem accepisse, quia mentitæ sunt, sed quia in homines Dei misericordes fuerunt. Peccavit etiam Sara, peccavit & Judith mentiendo, & quando ista in Scripturis sanctis legimus, non ideò quia facta credimus, etiam faciendâ vel dicendâ credere debemus (inquit l. de mendac. c. 5.) *ne violemus præcepta, dum passim sequimur exempla. Constat enim, quod non omnia que à sanctis vel justis viris legimus facta, transferre debeamus in mores. Scripturæ, inquit, c. 14. habent conscripta mala & bona, illa vitanda, ista scitanda.*

Respondet 2.º Jacob Genes. 27. Joseph Genes. 37. Davidis simulantis insaniam 1. Reg. 21. & c. mendacia judicanda non esse, sed locutiones æliose que propheticas, ad ea que vera sunt intelligenda referendas. Constat enim Jacob benedictionem quidem fratri præripuisse, sed hanc præreptionem à Deo prædictam, Spiritu Dei gestam, ab Isaac divinitus illustrato approbatam, & ab Apostolo velut rei maximæ mysterium explicatam fuisse. Verisimile proinde est Jacob divinitus etiam intellexisse, quid à se figuratè diceretur, & ageretur, & hoc significare voluisse; se utique hædinas pelles induendo, figuram esse Christi, qui aliena peccata portavit; dicendo verò: *Ego sum primogenitus tuus Esau,* figuram esse populi Gentilis, qui substituendus erat in locum populi Judaici, sicut communis veterum Patrum sensus agnoscit. Hoc proinde sine mendacio gessit ac dixit: quia sicut in quibuslibet metaphoris & parabolis; ita & in figuratè dictis & factis figura ipsa non consideratur, sed id quod per eam figuratur.

Nullum itaque mendacii genus est licitum, neque perniciosum, neque officiosum, neque jocosum: mendacium quippe in tria illa genera,

nera, seu species dividitur à S. Thoma q. 110. a. 1. & S. Bonaventura in 3. dist. 28. a. 1. q. 7. in corp. Mendacium *perniciosum* est quo proximus leditur in bonis fortunæ, famæ, vel vitæ. *Jocosum*, quod ad jocos seu recreationem proferitur. *Officiosum*, quod proferitur ob utilitatem proximi. De duobus postremis Augustinus in Psal. 5. ad illa verba, *perdes omnes qui loquuntur mendacium*, dicit, quod in illis non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut jcamur, aut ut proximis proximis, mentimur. Qua in re errarunt Origenes, Cassianus, & quidam alii Patres, aientes esse licitum ut mendacio officioso velut helleboro, propter magnum bonum consequendum. Quod ab Augustino lib. contra mendacium est improbatum, & ab Ecclesia definitum. *Perniciosum* ex suo genere mortale est: cum nocere proximo ex suo genere sit mortale, inquit S. Thomas a. 4. Ad perniciosum reducit mendacium circa res divinas, dum earum veritatem mendacio quis occultat, vel corrumpt. Quod non solum opponitur virtuti veritatis, seu etiam virtuti fidei, & religionis (ait S. Thomas ibidem) & ideo hoc mendacium est gravissimum, & mortale, illudque Augustinus l. de mendacio c. 14. vocat capitale mendacium, longèque fugiendum.

CAPUT III.

Natura & malitia detractionis & contumelia.

18 UT sciamus quid sit detractio, quid contumelia, præmittere oportet differentiam inter famam & honorem. Fama ex D. Thoma q. 73. a. 1. & 2. est bona existimatio quæ à pluribus habetur de aliquo. Honor, prout distinguitur à fama præcisè, ex eodem q. 108. a. 1. ad 2. est exterior testificatio excellentiæ alterius, sive per verba, sive per facta, v. g. per reverentiam ipsi exhibitam. Prout verò distinguitur à laude, est exterior testificatio excellentiæ ipsius per facta, sive per reverentiam opere externo ipsi exhibitam. Laus enim exterior est testificatio, seu deprædicationis excellentiæ alterius per verba. Gloria est fama cum laude, sive, ut alii, clara cum laude notitia.

19 Fama injuriosè læditur per judicium temerarium (de quo infra) sicut & per detractio- nem & infamationem: honor verò per contumeliam, convicium & improprium.

20 Detractio itaque est injusta diffamatio occulta, sive injusta denigratio famæ alicujus persona absentis. Infamatio est injusta aliena fama denigratio, sive publica, sive occulta.

21 Contumelia est injusta dehonoriatio persone presentis. Dicitur 1.º dehonoriatio, id est positiva honoris violatio: quia ommissio debiti honoris præcisè non est contumelia.

22 Dicitur 2.º persona presentis, quia juxta S. Thomam, communiter receptum, contumelia differt à detractio- ne, sicut rapina à furto, quòd scilicet detractio fiat in occulto, absente & ignorante personâ cui detrahitur;

contumelia in publico, sive præsentè & scientè dehonoriato, saltem attentâ intentione dehonoriantis, volentis quòd sua dehonoriatio deveniat in notitiam dehonoriati. Unde S. Thomas q. 72. a. 1. in corp. dicit, *proprie pertinere ad contumeliam, quòd contumeliosus, id quòd est contra honorem alicujus, deducat in notitiam ejus, & aliorum.*

Nec refert quòd plerique contumelias ja- ciant in absentes & nescientes. Quia actus morales ex agentium intentione dijudicantur. Contumeliosus autem semper intendit in notitiam dehonoriati deducere id quòd est contra honorem ipsius. Tripliciter namque contingit ipsum contumeliis affici. Primò ipso vidente, vel audiente, & sic velut in faciem ipsius. Secundo per literas, aut libellos famulos, ut ad ipsum perveniant. Tertio per verba, vel signa facta personæ in se absentis, sed præsentis in aliquo sui, v. g. in sua imagine, vel statua; vel absentis physicè, sed moraliter præsentis in intentione contumeliam proferentis, sive ad hoc aliqua ipsius inhonorativa dicentis, vel facientis, ut ad ipsius notitiam perveniant.

Contumelia itaque proprie in verbis consistit (ait S. Thomas loco citato) tamen quia etiam per facta aliqua significatur aliquid, quæ, in hoc quòd significant, habent vim verborum significantiæ, inde est quòd contumelia extenso nomine etiam in factis dicitur. Unde Rom. 1. super illud, "contumeliosos," dicit Glossa: "Contumeliosi sunt, qui dictis vel factis contumelias & turpia inferunt."

Ad contumeliam reducitur convicium & improprium; quæ consistunt in verbis, sicut & contumelia (ait S. Doctor ibidem ad 3.) quia per hæc omnia representatur aliquis defectus alicujus, in detrimentum honoris ipsius. Per contumeliam representatur defectus culpæ; per convicium representatur defectus, sive culpæ, sive pœnæ, vel naturæ; per improprium defectus minorationis, vel indigentæ. Qui ergo proximum vocat v. g. cæcum, vel gibbosum, convicium dicit, non contumeliam; qui furem, convicium dicit & contumeliam; tunc autem dicit improprium, dum ipsi injuriosè objicit auxilium vel beneficium ipsi collatum, vel inferioritatem in gradu, aut dignitate, &c.

Porrò detractio & contumelia, peccata sunt ex suo genere mortalia, furto graviora: utpote justitiæ gravius adversantia, in quantum violant bonum divitiis præstantius, honorem scilicet, & famam. Honorem quippe divitiis præstare Philoſophus 4. Ethic. 3. docet, aient, honorem esse maximum inter bona externa. De fama idem testatur mortalium sapientissimus Prov. 27. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multe.* Quibus conformiter S. Thomas a. 3. *Inter exteriora bona (inquit) fama præeminet divitiis; eo quòd propinquior est spiritalibus bonis.* Unde Eccle. 20. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui oc-*